

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Toetsingskader Wet verplichte ggz

Voor zorgaanbieders die verplichte zorg verlenen aan mensen met een psychische stoornis

Utrecht, december 2019

Toetsingskader Wet verplichte ggz

Inleiding

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd ziet toe op de naleving van een groot aantal wetten en veldnormen. Om transparant te zijn over *wat* de inspectie toetst, maakt de inspectie toetsingskaders voor onderdelen van de gezondheidszorg. Een toetsingskader bestaat uit een aantal normen¹ en daarbij horende toetsingscriteria². Die zijn gebaseerd op wet- en regelgeving en op veldnormen, richtlijnen en handreikingen die beroepsorganisaties van zorgverleners en branchepartijen hebben opgesteld. In dit toetsingskader beschrijft de inspectie wat zij beoordeelt en toetst bij haar toezicht op de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). De inspectie gebruikt dit toetsingskader met ingang van 1 januari 2020. De Wvggz is gedetailleerd, daarom staat in het toetsingskader een uitgebreide set normen. Het betekent echter niet dat de inspectie haar toezicht op de wet altijd in deze mate van detail uitvoert. In de eerste fase na inwerkingtreding wil de inspectie vooral bijdragen aan kennis over en inzicht in de knelpunten bij het leveren van gedwongen zorg onder de nieuwe wet. In de toezichtvisie³ 'Terughoudend en zorgvuldig omgaan met onvrijwillige en verplichte zorg'⁴ staat wat de Wvggz (en de Wet zorg en dwang) betekent voor het toezicht van de inspectie. U vindt de toezichtvisie op onze website www.igj.nl.

Toetsingskader

De wet- en regelgeving, veldnormen en in de toezichtvisie geformuleerde uitgangspunten en randvoorwaarden zijn de basis voor het toetsen van verplichte zorg aan personen met een psychische stoornis. De drie thema's van het toetsingskader zijn:

1. Sturen op kwaliteit en veiligheid: gericht op hoe bestuurder en leidinggevendenden ervoor zorgen dat zorgverleners goede en veilige zorg kunnen leveren.
2. Deskundige zorgverleners: gericht op de professionaliteit van de zorgverlener.
3. Persoonsgerichte zorg: gericht op ondersteuning van het herstel en op bescherming van de rechtspositie van de cliënt.

In de tabel staat eerst de norm, daarna de bron en vervolgens wat de inspectie toetst. Bij ieder thema staat een aantal normen. Deze gaan over de belangrijkste risico's bij het verlenen van verplichte zorg. De normen zijn gebaseerd op de Wet verplichte ggz (Wvggz), het Besluit verplichte ggz (Bvggz) en op de (ministeriële) Regeling verplichte ggz (Rvggz). Bij het selecteren van de normen heeft de inspectie gekeken naar wat de betrokken beroepsgroepen, wetenschappelijke verenigingen, brancheorganisaties en cliënten- en familieorganisaties belangrijk vinden. Het toetsingskader Wvggz wordt aangepast als wet- en regelgeving of veldnormen veranderen.

Inspecteurs beoordelen de thema's en normen van dit toetsingskader bij het incidententoezicht⁵, thematisch toezicht of tijdens een (risicogestuurd) inspectiebezoek. Zij maken daarbij gebruik van verschillende toezichtinstrumenten die op dit toetsingskader zijn gebaseerd. Zoals een inventarisatie waarmee zij een globaal beeld krijgen van de implementatie en uitvoering van de wet of toezichtmodules waarmee zij bepaalde thema's diepgaander onderzoeken. Het toetsingskader beschrijft niet *hoe* de inspectie gaat toetsen. De inspecteurs doen dit via verschillende informatiebronnen. Bijvoorbeeld door gesprekken met betrokkenen, vertegenwoordigers, naasten, de zorgverantwoordelijke, zorgverleners en de geneesheer-directeur. Of door het zorgdossier en het zorgplan in te zien.

¹ Erkende afspraken, specificaties of criteria over een product, een dienst of een methode.

² De operationalisatie van een norm die wordt gebruikt om te toetsen of deze norm wordt nageleefd.

³ <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2019/05/16/toezichtvisie-igj-terughoudend-en-zorgvuldig-omgaan-met-onvrijwillige-en-verplichte-zorg>

⁴ De Wet zorg en dwang spreekt van onvrijwillige zorg en de Wet verplichte ggz spreekt van verplichte zorg. De inspectie gebruikt in haar documenten soms ook de kortere begrippen gedwongen zorg of dwang als zij verwijst naar beide wetten tegelijk.

⁵ Incidententoezicht is toezicht naar aanleiding van calamiteiten en andere incidenten die aan de inspectie worden gemeld.

1. STUREN OP KWALITEIT EN VEILIGHEID

1.1 Openbaar Online locatieregister en beleid		
<p>Een zorgaanbieder mag pas verplichte zorg verlenen, als hij is geregistreerd in het openbare online locatieregister⁶ van het ministerie van VWS. Het doel van de registratie is om inzicht te krijgen in <i>welke</i> zorgaanbieders verplichte zorg leveren en <i>waar</i> zij dit doen. Daarom moeten niet alleen accommodaties voor opname en verblijf in het register worden opgenomen, maar ook alle locaties van waaruit ambulante verplichte zorg wordt verleend.</p> <p>Een zorgaanbieder die verplichte zorg verleent moet na overleg met en advies van de cliëntenraad een geneesheer-directeur⁷ aanwijzen. Die moet zijn taken onafhankelijk kunnen uitvoeren. Ook moet de zorgaanbieder een beleidsplan maken. Dat staat in artikel 2:2 van de Wvggz⁸. De uitgangspunten van artikel 2:1 van de wet moeten daarin leidend zijn. Het beleidsplan moet gericht zijn op In het beleidsplan moet staan hoe verplichte zorg kan worden teruggedrongen en voorkomen. Er moet ook in staan hoe wordt gezocht naar vrijwillige alternatieven. Als ambulante verplichte zorg wordt verleend, moet het beleidsplan voldoen aan de voorwaarden in hoofdstuk 2 van het Besluit verplichte ggz (Bvggz)⁹. De zorgaanbieder moet ook zorgen voor voldoende en deskundige zorgverleners¹⁰. De samenstelling van een team en de deskundigheid van de zorgverleners moeten passen bij de doelgroep. De zorgaanbieder moet zorgverleners structureel scholen, ondersteunen en stimuleren. En zorgen voor een omgeving waarin zorgverleners methodisch kunnen werken.</p>		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
1.1.1 De zorgaanbieder die verplichte zorg verleent, is geregistreerd in het openbare online locatieregister.	*Artikel 1:2 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de juiste gegevens van de zorgaanbieder staan vermeld in het online locatieregister. De inspectie toetst of de zorgaanbieder geen verplichte zorg verleent voordat de locaties in het online locatieregister zijn geregistreerd.
1.1.2 De zorgaanbieder die verplichte zorg verleent wijst een geneesheer-directeur aan en zorgt ervoor dat deze zijn wettelijke taken naar behoren en onafhankelijk kan uitvoeren.	*Artikel 2:3 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder die verplichte zorg verleent, een geneesheer-directeur heeft aangewezen. De inspectie toetst dat de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de geneesheer-directeur zijn vastgelegd.

6 <https://locatieregister.dwangindezorg.nl/>

7 Er kunnen per zorgaanbieder ook meerdere (vervangende) geneesheer-directeuren worden aangewezen.

8 Wet van 24 januari 2018, houdende regels voor het kunnen verlenen van verplichte zorg aan een persoon met een psychische stoornis (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg)

9 Besluit van 16 mei 2019, houdende regels ter uitvoering van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, Staatsblad 2019, 198

10 Onder het overkoepelende begrip "zorgverlener" wordt verstaan de zorgverlener en de zorgverantwoordelijke die worden aangewezen conform de Regeling verplichte ggz.

Toetsingskader Wet verplichte ggz

		<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst hoe de onafhankelijkheid van de geneesheer-directeur is gewaarborgd.
1.1.3 De zorgaanbieder die verplichte zorg verleent, draagt zorg voor het vaststellen van beleid over de toepassing van verplichte zorg.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2:2 Wvvgz *Artikel 2:1 Wvvgz *Artikel 8:5 Wvvgz *Multidisciplinaire richtlijn dwang en drang in de ggz, De Tijdstroom, 2017 *Generieke Module Dwang en Drang¹¹, 2019 *Generieke Module Acute psychiatrie¹², 2019 *Werkboek HIC, De Tijdstroom, 2013 *Generieke Module Herstelondersteunende zorg¹³, 2019 *Generieke Module Samenwerking en ondersteuning naasten van mensen met psychische problematiek¹⁴, 2016 *Hoofdstuk 9 Wvvgz 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder die verplichte zorg verleent, na advies van de cliëntenraad een beleidsplan vaststelt over de toepassing van verplichte zorg. De inspectie toetst of het beleidsplan is gebaseerd op de uitgangspunten van de wet (artikel 2:1) en of dit plan gericht is op het terugdringen en voorkomen van verplichte zorg en het zoeken naar alternatieven op basis van vrijwilligheid. De inspectie toetst of de zorgaanbieder in het beleidsplan vastlegt hoe hij zorg draagt voor continuïteit in de zorgverlening bij de overgang van vrijwillige zorg naar verplichte zorg en andersom. De inspectie toetst of in het beleidsplan zonodig is beschreven hoe de zorg wordt vormgegeven aan personen met een strafrechtelijke titel, die zijn geplaatst in een accommodatie. De inspectie toetst of het beleidsplan wordt uitgevoerd.
1.1.4 Als er sprake is van ambulante verplichte zorg dan voldoen het beleidsplan, de zorg en het zorgplan aan de extra zorgvuldigheidseisen en waarborgen die staan in het Besluit verplichte ggz.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2:4 Wvvgz *Hoofdstuk 2 van het Besluit verplichte ggz. *Handreiking ambulante verplichte zorg onder de Wvvgz¹⁵, 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Als er ambulante verplichte zorg wordt verleend, toetst de inspectie of in het beleidsplan ook staat beschreven hoe de zes extra waarborgen van het Besluit verplichte ggz worden uitgevoerd. De inspectie toetst op welke wijze de geneesheer-directeur toezicht houdt op de uitvoering van verplichte ambulante zorg. De inspectie toetst of in het beleidsplan staat hoe de samenwerking met de huisarts vorm krijgt.

¹¹ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/dwang-en-drang/inleiding>

¹² Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/acute-psychiatrie/preview>

¹³ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/herstelondersteuning/herstelondersteuning>

¹⁴ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/samenwerking-en-ondersteuning-naasten-van-mensen-met-psychische-problematiek/samenvatting>

¹⁵ Zie <https://www.dwanginzorg.nl/uitvoering/documenten/publicaties/implementatie/ketenproducten/producten-wvvgz/handreiking-ambulante-verplichte-zorg>

Toetsingskader Wet verplichte ggz

		<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of in het beleidsplan staat hoe mantelzorgers betrokken worden bij onvrijwillige zorg. De inspectie gaat hierbij ook na hoe overbelasting van mantelzorgers wordt voorkomen.
1.1.5 De zorgaanbieder en de geneesheer-directeur bieden voldoende mogelijkheden voor vrijwillige zorg.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2:1, lid 1 Wvvgz *Afspraken kader en draaiboek toezicht¹⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of er voldoende aanbod van vrijwillige zorg is. En of dit aanbod voldoende past bij de patiëntengroep. De inspectie toetst of de zorgaanbieder hiertoe zondig samenwerkt met andere zorgaanbieders en aanbieders van Wmo-zorg.
1.1.6 De geneesheer-directeur wijst een zorgverantwoordelijke aan voor elke betrokkene.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 5:6 Wvvgz 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de geneesheer-directeur een zorgverantwoordelijke aanwijst als er geen zorgverantwoordelijke voor betrokkene is.
1.1.7 De zorgaanbieder zorgt ervoor dat zorgverleners deskundig zijn om verplichte zorg te voorkomen en indien nodig verantwoord toe te passen.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2:1, lid 1 Wvvgz *Artikel 8:5 Wvvgz *Artikel 2, lid 1, artikel 3 Wkkgz *Regeling verplichte ggz *Zorgstandaarden in de ggz¹⁷ 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of zorgverleners structurele scholing krijgen over preventie van verplichte zorg. De inspectie toetst of zorgverleners structurele scholing <u>krijgen</u> om verplichte zorg veilig en zorgvuldig toe te kunnen passen.
1.1.8 De zorgaanbieder draagt zorg voor goede overdracht binnen de keten of het zorgnetwerk ¹⁸ van betrokkene.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2 en artikel 3 Wkkgz *KNMG Handreiking verantwoordelijkheidsverdeling bij samenwerking in de zorg, 2010 *Richtlijn overdracht van medicatiegegevens in de keten, 2008/2011 *Richtlijn verpleegkundige verslaglegging, 2011 *Toetsingskader Ambulante ggz, IGJ 2018 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder de overdracht tussen de zorgverantwoordelijke en andere zorgverleners in het zorgnetwerk van betrokkene mogelijk maakt. Met als doel een goede overdracht en het voorkomen van verplichte zorg.

¹⁶ Afsprakenkader en draaiboek toezicht, afstemming Wmo-toezicht van gemeente en nalevings- en stelseltoezicht van de rijksinspecties in het sociaal domein, versie 2017. Dit afsprakenkader wordt geactualiseerd nav een toezegging van de minister aan de Tweede Kamer, 2 februari 2017, TK 48, pagina 48-10-43, zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20162017-48-10.pdf>

¹⁷ Zie: <https://www.ggzstandaarden.nl/>

¹⁸ De IGJ definieert zorgnetwerk als de professionele en informele zorgverleners die min of meer gelijktijdig en in wisselende intensiteit betrokken zijn bij de zorg, behandeling en ondersteuning van een cliënt.

Toetsingskader Wet verplichte ggz

1.2 Intern toezicht en kwaliteitsbewaking		
<p>Intern toezicht op de Wvvgz draagt bij aan het goed toepassen van de Wvvgz. Bij intern toezicht zijn verschillende partijen betrokken. Onder meer de geneesheer-directeur, de raad van bestuur of directie van de zorgaanbieder en de raad van toezicht of raad van commissarissen. Deze partijen hebben zicht op verplichte zorg binnen een organisatie door bijvoorbeeld visitaties, overzichten van toegepaste verplichte zorg en evaluaties. Met deze informatie kunnen zorgaanbieders acties ondernemen om de kwaliteit van zorg te verbeteren. Om ook volgens de Wkkgz de kwaliteit van zorg te bewaken¹⁹ en te verbeteren, is op regio-, locatie- en afdelingsniveau informatie over verplichte zorg nodig. Daarnaast moet de zorgaanbieder ieder half kalenderjaar een digitaal overzicht van en een analyse over de geleverde verplichte zorg aanleveren bij de inspectie²⁰.</p>		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
1.2.1 De zorgaanbieder registreert relevante gegevens ten behoeve van interne systematische kwaliteitsbewaking en – verbetering en voor het toezicht van de IGJ	*Artikel 8:24, lid 1 Wvvgz *Artikel 7 Wkkgz *Regeling verplichte ggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst hoe de zorgaanbieder de toegepaste verplichte zorg registreert, bij voorkeur in het EPD. De inspectie toetst of de zorgaanbieder en de geneesheer-directeur gebruik maken van registraties ten behoeve van kwaliteitsbewaking en –verbetering.
1.2.2 De zorgaanbieder draagt zorg voor systematische bewaking, beheersing en verbetering van de kwaliteit van de (verplichte) zorg.	*Artikel 8:25 Wvvgz *Artikel 7 Wkkgz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder de toegepaste verplichte zorg analyseert. De inspectie toetst of de zorgaanbieder het beleid over het terugdringen van verplichte zorg aanpast, als dit nodig is na de uitgevoerde analyse.
1.2.3 De geneesheer-directeur ziet erop toe en draagt er zorg voor dat de Wvvgz wordt nageleefd en verplichte zorg juist wordt toegepast.	*Artikel 1:1, lid 1 onder i Wvvgz *Artikel 47 lid 1 Wet Big	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de geneesheer-directeur de kwaliteit van de verplichte zorg effectief bewaakt. De inspectie toetst of de geneesheer-directeur zo nodig advies geeft aan de raad van bestuur over het beleid over verplichte zorg.
1.2.4 De geneesheer-directeur beoordeelt of het zorgplan voldoet aan de uitgangspunten van de wet.	*Artikel 5:14 Wvvgz *Artikel 5:15, lid 1 Wvvgz *Ketenproduct zorgplan ²¹	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst op welke wijze de geneesheer-directeur de zorgplannen beoordeelt.

¹⁹ Conform de vereisten voor goede zorg zoals geregeld in de Wkkgz.²⁰ In hoofdstuk drie van de [Regeling verplichte geestelijke gezondheidszorg](#) van het ministerie van VWS staan de nadere eisen met betrekking tot de gegevensverwerking

²⁰ In hoofdstuk drie van de [Regeling verplichte geestelijke gezondheidszorg](#) van het ministerie van VWS staan de nadere eisen met betrekking tot de gegevensverwerking

²¹ Zie: <https://www.dwangindezorg.nl/uitvoering/documenten/publicaties/implementatie/ketenproducten/producten-wvvgz/alle-informatieproducten-wvvgz>

Toetsingskader Wet verplichte ggz

<p>1.2.5 Zorgaanbieder, geneesheer-directeur en zorgverantwoordelijke melden aan de inspectie wanneer zij gegrond vermoeden dat uitvoering van verplichte zorg ernstig tekortschiet.</p>	<p>*Artikel 13:2, lid 1 Wvvgz</p>	<ul style="list-style-type: none">• De inspectie toetst of bij een gegrond vermoeden van ernstig tekortschietende verplichte zorg melding wordt gedaan bij de inspectie.
--	-----------------------------------	--

Toetsingskader Wet verplichte ggz

1.3 Fysieke veiligheid		
<p>Bij de onzorgvuldige toepassing van verplichte zorg kan er ernstige schade ontstaan bij de betrokkene. Daarom bevat dit thema een verwijzing naar de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz). Deze wet geeft een definitie van goede zorg en de voorwaarden voor het leveren ervan.</p> <p>Als een betrokkene verplicht in een accommodatie verblijft, is het belangrijk dat deze accommodatie veilig is. Soms is voor de veiligheid van de betrokkene en/of diens omgeving insluiting in een Extra Beveiligde Kamer (EBK), een separeer- of afzonderingsruimte van een accommodatie nodig. Dergelijke ruimten moet voldoen aan de geldende veldnormen. De Wvvgz en het Besluit verplichte ggz voorzien niet in nadere regels over bouwkundige eisen voor een accommodatie. Daarom is de Regeling verplichte ggz (Rvvgz) leidend. Die verwijst naar geldende veldnormen voor een separeerverblijf, afzonderingsruimte en EBK.</p> <p>De zorgaanbieder is verantwoordelijk voor een veilige en zorgvuldige toepassing van voorbehouden handelingen en risicovolle handelingen zoals fixatie, afzondering, separatie en insluiting in een EBK. Daarom moet de zorgaanbieder zorgen voor uitvoeringsprotocollen. Het is wenselijk dat het veld hiervoor professionele richtlijnen en voorbeeldprotocollen opstelt. In de tussentijd let de inspectie op voldoende toezicht op en voldoende contactmomenten met de cliënt bij insluiting en fixatie.</p>		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
1.3.1 De zorgaanbieder draagt er zorg voor dat de bouwkundige/fysieke omstandigheden binnen een accommodatie veilig zijn voor betrokkenen.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 1:2, lid 3 Wvvgz²² *Artikel 8:6 Wvvgz²³ *Artikel 2 Wkkgz *Artikel 3 Wkkgz *Werkboek HIC, De Tijdstroom, 2013 *Vrijheidsbeperking in de GGZ: veldnorm insluiting, TNO, 2013 * Separeer- en afzonderings voorzieningen: bouwmaatstaven voor nieuwbouw, CBZ, 2003 * Regeling verplichte ggz *Monitor voortgang suicidepreventie GGZ (aspect bouwveiligheid)²⁴ 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de zorgaanbieder bouwkundige/fysieke risico's van een accommodatie in kaart brengt en zo nodig maatregelen²⁵ treft. • De inspectie toetst of een separeervoorziening voldoet aan de bouwnorm voor afzonderings- en separeervoorzieningen van het voormalig CBZ. • De inspectie toetst of een afzonderingsruimte voldoet aan de bouwnorm voor afzonderings- en separeervoorzieningen van het voormalig CBZ. • De inspectie toetst of een Extra Beveiligde Kamer voldoet aan de veldnorm insluiting van TNO.

²² Er is (nog) geen AMvB waarin bouwkundige eisen worden gesteld aan een accommodatie.

²³ Er is (nog) geen AMvB waarin eisen worden gesteld over de veiligheid binnen een accommodatie en de wijze van toezicht door de zorgaanbieder op verplichte zorg in de accommodatie.

²⁴ Zie <https://www.113.nl/sites/default/files/113/Monitor%20Voortgang%20Suicidepreventie%20GGZ%20incl%20gebouwveiligheid.pdf>

²⁵ Binnen een (afdeling van een) accommodatie kunnen risicovolle situaties ontstaan door bijvoorbeeld scherpe voorwerpen, chemische reinigingsmiddelen, lage hekken, balkons, doucheslangen, afwezigheid warmwaterbegrenzing, e.d. De zorgaanbieder dient volgens de Wkkgz goede, veilige zorg te bieden. Na een inventarisatie van risicovolle situaties worden, rekening houdend met de cliëntenpopulatie, zo nodig maatregelen genomen door de zorgaanbieder.

Toetsingskader Wet verplichte ggz

	<p>*Actieprogramma Zorg voor de Jeugd, VWS 2018</p>	
<p>1.3.2 De zorgaanbieder draagt zorg voor uitvoeringsprotocollen voor voorbehouden en risicovolle handelingen bij verplichte zorg.</p>	<p>*Artikel 2, lid 2 onder b Wkkgz *Regeling verplichte geestelijke gezondheidszorg *Multidisciplinaire richtlijn dwang en drang in de ggz, De Tijdstroom, 2017 *Generieke Module Dwang en Drang²⁶, 2019 *Werkboek HIC, De Tijdstroom, 2013 *Regeling zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten *Actieprogramma Zorg voor de Jeugd, VWS 2018</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de zorgaanbieder voor de uitvoering van voorbehouden en risicovolle handelingen protocollen heeft opgesteld. • De inspectie toetst of bij insluiting en mechanische fixatie voorzien is in voldoende toezicht en in begeleiding op maat. • De inspectie toetst of mensen met ook een psychogeriatrische aandoening zo min mogelijk worden gesepareerd of ingesloten in een EBK (-PG)²⁷. • De inspectie toetst of de ruimte die bestemd is om een oudere cliënt af te zonderen²⁸, veilig is. • De inspectie toetst of kinderen en jeugdigen niet worden gesepareerd of afgezonderd en of er - als dit in geval van nood toch nodig is - permanente begeleiding voor hen beschikbaar is.

²⁶ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/dwang-en-drang/inleiding>

²⁷ Zie Toelichting op Rzd artikelsgewijs bij artikel 5: 'Insluiten (artikel 2, eerste lid, onderdeel c van de wet): In de ouderenzorg vindt geen separatie plaats. In de ouderenzorg kan onder afzonderingsruimte worden verstaan: een ruimte die bestemd is voor afzondering van een cliënt.'

²⁸ Zie noot 24.

2. DESKUNDIGE ZORGVERLENERS

2.1 Deskundige zorgverleners		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
Zorgverleners ²⁹ moeten deskundig zijn en weten wanneer hun deskundigheid wel of niet voldoende is. Zorgverleners moeten in staat zijn om samen te werken en te reflecteren. Ook moeten zij in staat zijn om methodisch te werken (zorginhoudelijk). Dit betekent dat het verbeteren van de kwaliteit van de zorg, via bijvoorbeeld de PDCA-cyclus (plan-do-check-act), continu onder de aandacht is. Deskundige zorgverleners kunnen op basis van kennis en ervaring goede vrijwillige zorg geven om verplichte zorg te voorkomen. Zij zijn (indien noodzakelijk) in staat om op een veilige en zorgvuldige manier verplichte zorg toe te passen.		
2.1 Zorgverleners zijn deskundig op het gebied van preventie van verplichte zorg.	<ul style="list-style-type: none"> *Wet BIG *Werkboek HiC, 2013 *HIC-monitor, 2016 *Generieke Module Herstelondersteuning³⁰, 2017 *Handreiking Empowerment en inzet ervaringsdeskundigheid in sociale wijkteams³¹, Trimbosinstituut 2019 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de zorgverleners competent zijn in het bieden van alternatieven voor verplichte zorg. • De inspectie toetst of zorgverleners geschoold en in staat zijn om bij probleemgedrag van betrokkenen te onderzoeken, wat de functie en oorzaak daarvan zijn.
2.2 Zorgverleners die verplichte zorg toepassen zijn deskundig op dat gebied.	<ul style="list-style-type: none"> *Wet BIG *Artikel 2:1, lid 1 Wvvgz *Artikel 8:5 Wvvgz *Artikel 2, lid 1, artikel 3 Wkkgz *Regeling verplichte ggz *Zorgstandaarden in de ggz³² 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de zorgverleners die verplichte zorg toepassen, op het juiste niveau geschoold zijn en in staat zijn om dit veilig en zorgvuldig te doen. • De inspectie toetst of de zorgverleners regelmatig worden getoetst op hun bekwaamheid. • De inspectie toetst of de zorgverlener de grenzen kent van de eigen deskundigheid. Zorgverleners kunnen uitleggen in welke gevallen zij een collega met een andere deskundigheid moeten raadplegen of informeren.
2.3 Zorgverleners handelen volgens de wet en volgens de afspraken zoals beschreven in protocollen, richtlijnen en veldnormen.	<ul style="list-style-type: none"> *Wet BIG *Artikel 2, lid 2 onder b Wkkgz *Artikel 3 Wkkgz *Artikel 8:9 Wvvgz *Besluit verplichte ggz 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke een weloverwogen beslissing neemt voordat het toepassen van verplichte zorg wordt ingezet. • De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke voor het nemen van deze beslissing, betrokkene heeft onderzocht en met betrokkene heeft overlegd over de voorgenomen beslissing.

²⁹ Onder het overkoepelende begrip "zorgverlener" wordt verstaan de zorgverlener en de zorgverantwoordelijke die worden aangewezen conform de Regeling verplichte ggz.

³⁰ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/herstelondersteuning/herstelondersteuning>

³¹ Zie <https://www.trimbos.nl/kennis/herstelondersteunende-zorg-hee>

³² Zie: <https://www.ggzstandaarden.nl/>

Toetsingskader Wet verplichte ggz

	<p>*MDR dwang en drang in de GGZ, 2017 *Generieke Module dwang en drang, 2019 *Beroepscode van verpleegkundigen en verzorgenden, 2015 *Beroepscode voor de sociaalagogisch werker, BPSW 2018</p>	<ul style="list-style-type: none">• De inspectie toetst of zorgverleners en de zorgverantwoordelijke bij het verlenen van verplichte zorg gebruik maken van relevante richtlijnen en (uitvoerings)protocollen.• De inspectie toetst of zorgverleners en de zorgverantwoordelijke de extra zorgvuldigheidseisen toepassen bij het verlenen van ambulante verplichte zorg.
--	--	---

3. PERSOONSGERICHTE ZORG

3.1 Zorg afgestemd op de betrokkene		
<p>De zorgverantwoordelijke draagt zorg voor het opstellen van een zorgkaart samen met betrokkene, als deze dit wenst. De zorgverantwoordelijke overlegt met de betrokkene en diens vertegenwoordiger om het zorgplan op te stellen, vast te stellen, uit te voeren en te evalueren. De zorgverantwoordelijke draagt ook zorg voor het bijhouden van aantekeningen in het (elektronisch) patiëntendossier. Speciale aandacht is nodig voor het delen van informatie met de verschillende partijen die vanuit het netwerk of de keten betrokken zijn bij de (verplichte) zorg.</p> <p>Als er sprake is van ambulante verplichte zorg, dan voldoen de zorg en het zorgplan aan de extra eisen en waarborgen van het Besluit verplichte ggz.</p>		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
3.1.1 De zorgverantwoordelijke stelt als de betrokkene dit wenst, samen met de betrokkene en de vertegenwoordiger een zorgkaart op.	*Artikel 5:12 Wvggz *Ketenproduct zorgkaart ³³	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke in het kader van de voorbereiding voor een zorgmachtiging een zorgkaart opstelt als betrokkene dit wil.
3.1.2 De zorgverantwoordelijke stelt in overleg met de betrokkene en diens naasten een zorgplan op dat voldoet aan de eisen.	*Artikel 5:13 Wvggz *Artikel 5:14 Wvggz *Ketenproduct zorgplan ³⁴	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke ter voorbereiding op een zorgmachtiging een zorgplan opstelt, dat voldoet aan de wettelijke vereisten. De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke bij het opstellen van dit zorgplan overlegt met betrokkene en diens naasten.
3.1.3 Het zorgplan wordt regelmatig geëvalueerd.	*Artikel 5:14, lid 1 onder i Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of het zorgplan volgens de erin vermelde frequentie wordt geëvalueerd met betrokkene en diens naasten. De inspectie toetst of het zorgplan wordt geactualiseerd.
3.1.4 In het zorgplan staat de maximum termijn van verplichte zorg.	*Artikel 5:14 onder f Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of in het zorgplan staat vermeld hoe lang de afzonderlijke vormen van verplichte zorg maximaal mogen worden toegepast. De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke ervoor zorgt dat de verplichte zorg zo kort mogelijk duurt en effectief is.
3.1.5 In het zorgplan staan de essentiële voorwaarden voor deelname aan het maatschappelijk leven, voor zover deze ontbreken.	*Artikel 5:14 onder h Wvggz *Artikel 2:1, lid 4 Wvggz *Generieke Module Herstelondersteuning ³⁵ , 2017	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke zich ervoor inspant dat aan de voorwaarden voor deelname aan het maatschappelijk leven zo snel en zo goed mogelijk wordt voldaan.

³³ Zie <https://www.dwangindezorg.nl/uitvoering/documenten/publicaties/implementatie/ketenproducten/producten-wvggz/alle-informatieproducten-wvggz>

³⁴ Zie: <https://www.dwangindezorg.nl/uitvoering/documenten/publicaties/implementatie/ketenproducten/producten-wvggz/alle-informatieproducten-wvggz>

³⁵ Zie <https://www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/herstelondersteuning/herstelondersteuning>

Toetsingskader Wet verplichte ggz

<p>3.1.6 De zorgverantwoordelijke richt een dossier in voor de betrokkene en zorgt ervoor dat dit wordt bijgehouden.</p>	<p>*Artikel 8:4 Wvvgz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of het dossier de vereiste gegevens bevat, zodat het verloop en de resultaten van de verleende (verplichte) zorg inzichtelijk zijn.
<p>3.1.7 De zorgverantwoordelijke zorgt ervoor dat verplichte zorg thuis veilig kan worden verleend.</p>	<p>*Besluit verplichte ggz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of het zorgplan vier weken na aanvang van de uitvoering van de verplichte ambulante zorg is geëvalueerd. • De inspectie toetst - wanneer de cliënt thuis woont - dat besproken is of de thuissituatie geschikt is voor de verplichte zorg die wordt verleend. • De inspectie toetst of het zorgplan van de thuiswonende cliënt vermeldt op welke wijze toezicht moet worden gehouden op de cliënt om diens veiligheid en die van zijn omgeving voldoende te borgen. • De inspectie toetst of het zorgplan van de thuiswonende cliënt vermeldt hoeveel zorgverleners op het moment van de daadwerkelijke uitvoering van de ambulante verplichte zorg aanwezig moeten zijn om een verantwoorde zorgverlening te borgen. • De inspectie toetst of er een ter zake deskundige zorgverlener bereikbaar is voor verzoeken om hulp van de betrokkene of diens naasten.

Toetsingskader Wet verplichte ggz

3.2 Rechtspositie van de betrokkene		
<p>Het is belangrijk dat de rechtspositie van de betrokkene geborgd is, bekend is en wordt nageleefd. De betrokkene en diens vertegenwoordiger moeten weten waar zij een klacht kunnen indienen en hoe deze klachtenprocedure verloopt. Ook moeten zij weten dat er een patiëntenvertrouwenspersoon en een familievertrouwenspersoon beschikbaar zijn om hen te ondersteunen. Zij moeten ook weten hoe zij deze kunnen bereiken. Bij ambulante zorg is het voor de patiëntenvertrouwenspersoon (pvp) moeilijk om te achterhalen waar en bij wie verplichte zorg plaatsvindt. Zeker als een betrokkene niet instemt met het verstrekken van contactgegevens aan de pvp. De zorgaanbieder dient er daarom uitdrukkelijk voor te zorgen dat de betrokkene in ambulante setting goed geïnformeerd wordt over de pvp en laagdrempelig toegang kan krijgen tot de pvp.</p>		
Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
3.2.1 De zorgverantwoordelijke of de geneesheer-directeur informeert betrokkene en de vertegenwoordiger over beslissingen tot het verlenen van verplichte zorg.	<ul style="list-style-type: none"> * Artikel 8:7, lid 1 Wvggz * Artikel 8:9, lid 2 en lid 3 Wvggz * Artikel 8:13 Wvggz * Artikel 8:16, lid 2 en lid 5 Wvggz * Artikel 8:17, lid 6 Wvggz * Artikel 8:18, lid 9 en lid 13 Wvggz * Artikel 9:6, lid 3 en lid 7 Wvggz * Artikel 9:8, lid 2 Wvggz * Artikel 9:9, lid 4 Wvggz 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de betrokkene en diens vertegenwoordiger op de hoogte zijn van de genomen beslissingen over verplichte zorg en de redenen daarvoor.
3.2.2 De zorgaanbieder informeert betrokkene en de vertegenwoordiger schriftelijk over rechten en klachtregeling.	*Artikel 8:3 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of de benodigde informatie zo spoedig mogelijk na de afgifte van de crisismaatregel of de zorgmachtiging beschikbaar is voor de betrokkene en diens vertegenwoordiger. • De inspectie toetst of de betrokkene en diens vertegenwoordiger op de hoogte zijn van de wettelijke rechten. • De inspectie toetst of de betrokkene en diens vertegenwoordiger weten waarover, hoe en waar ze een klacht kunnen indienen.
3.2.3 Verplichte zorg mag alleen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 3:1 Wvggz *Artikel 3:3 Wvggz *Artikel 3:4 Wvggz *Artikel 8:7, lid 2 en 3 Wvggz *Hoofdstuk 9 Wvggz *Artikel 9:1 Wvggz 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of verplichte zorg alleen is uitgevoerd als dit wettelijk is toegestaan. • De inspectie toetst of verplichte zorg juist wordt toegepast bij personen met een strafrechtelijke titel die in een accommodatie geplaatst zijn. • De inspectie toetst of de rechten worden nageleefd van personen met een strafrechtelijke titel die met hun toestemming in een accommodatie geplaatst zijn.
3.2.4 Verplichte zorg is ultimum remedium.	<ul style="list-style-type: none"> *Artikel 2:1, lid 2 Wvggz *Artikel 3:1 Wvggz *Artikel 3:3 Wvggz *Artikel 3:4 Wvggz 	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie toetst of betrokkene voldoende vrijwillige zorg heeft gehad . • De inspectie toetst of verplichte zorg pas is verleend nadat alle mogelijkheden van vrijwillige zorg zijn uitgeput.

Toetsingskader Wet verplichte ggz

	*Artikel 8:9 Wvggz	
3.2.5 De huisregels bevatten geen andere regels dan die nodig zijn voor een ordelijke gang van zaken en voor de veiligheid, in de accommodatie, passend bij de doelgroep.	*Artikel 8:15 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de huisregels passen bij het doel en de doelgroep.
3.2.6 De zorgaanbieder is aangesloten bij een onafhankelijke klachtencommissie	*Artikel 10:1 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder is aangesloten bij een onafhankelijke klachtencommissie die Wvggz-klachten afhandelt.
3.2.7 De zorgaanbieder zorgt ervoor dat iedere betrokkene laagdrempelig toegang krijgt tot de onafhankelijke patiëntenvertrouwenspersoon.	*Hoofdstuk 11 Wvggz *Artikel 4:1, lid 5 Wvggz *Artikel 5:4, lid 2 Wvggz *Artikel 5:12, lid 2 Wvggz *Artikel 5:13, lid 5 Wvggz *Artikel 5:14, lid 1 onder i Wvggz *Artikel 7:2, lid 1 en lid 5 Wvggz *Artikel 8:3, lid 1 onder c en d Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgaanbieder de beschikbaarheid van de patiëntenvertrouwenspersoon actief en op begrijpelijke wijze bekend maakt aan betrokkenen. De inspectie toetst of de patiëntenvertrouwenspersoon laagdrempelig beschikbaar is voor betrokkenen aan wie ambulant verplichte zorg wordt verleend. Ook wanneer zij niet instemmen met het verstrekken van contactgegevens aan de patiëntenvertrouwenspersoon.
3.2.8 De zorgaanbieder zorgt ervoor dat de vertegenwoordiger, familie en naasten een beroep kunnen doen op een onafhankelijke familievertrouwenspersoon.	*Hoofdstuk 12 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of vertegenwoordigers, naasten en familie de naam en de rol van de familievertrouwenspersoon kennen en weten hoe ze deze kunnen bereiken.
3.2.9 Indien van toepassing, beoordeelt de geneesheer-directeur of het plan van aanpak van betrokkene op grond van artikel 5:5 ernstig nadeel kan voorkomen.	*Artikel 5:5 Wvggz *Artikel 5:15, lid 1 Wvggz	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst op welke wijze de geneesheer-directeur het plan van aanpak van betrokkene op grond van artikel 5:5 beoordeelt.

3.3 Toepassing van het juiste wettelijke regime³⁶

Het kan voorkomen dat iemand met een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke beperking ook een psychische stoornis heeft. Of iemand met een psychische stoornis blijkt ook een verstandelijke beperking te hebben, of gaat lijden aan een vorm van dementie. In dat geval is sprake van multi-problematiek. Iemand kan dan zowel op grond van de Wvvggz als op grond van de Wet zorg en dwang (Wzd) behandeld worden. Allereerst moet vastgesteld worden waar de cliënt de beste passende zorg kan krijgen. Daarna moet worden bepaald welk wettelijk regime daar op dat moment het beste bij past. Er kan in principe slechts één wettelijk kader tegelijkertijd van toepassing zijn³⁷. Dat kader wordt in principe bepaald door de problematiek of de stoornis die (op dat moment) voorliggend is. Welke stoornis dat is, kan door een ter zake deskundige zorgverlener worden vastgesteld.

Het kan voorkomen dat de meest voorliggende problematiek bij multi-problematiek meermalen verschuift. In dat geval zal aan de hand van de individuele omstandigheden steeds opnieuw een beoordeling gedaan moeten worden. Hiermee wordt steeds bepaald of iemand beter zorg kan ontvangen onder het ene regime of beter doorgeleid kan worden naar zorg onder het andere regime.

Norm	Bron	Wat toetst de inspectie
3.3.1 De zorgverantwoordelijke zorgt ervoor dat elke betrokkene passende zorg ontvangt.	*Artikel 1:1, lid 3 Wvvggz in verbinding met artikel 1, lid 6 Wzd	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke zonnodig voor de cliënt onderzoekt of zorg in een andere sector passender zou zijn en hierbij overweegt welk wettelijke regime het beste bijdraagt aan passende zorg.
3.3.2 De zorgaanbieder maakt goede samenwerking mogelijk tussen professionals van verschillende zorgsectoren, alsde betrokkene naast een psychische stoornis ook een verstandelijke beperking of een psychogeriatrische aandoening heeft.	<ul style="list-style-type: none"> *Schema twee regimes in een instelling³⁸ *Handreiking Samenloop wetten, VWS *Er is nog geen veldnorm (te ontwikkelen door de beroepsorganisaties in de drie zorgsectoren). 	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of zorgverleners uit andere sectoren makkelijk geconsulteerd kunnen worden. De inspectie toetst of de zorgverantwoordelijke tijdig professionals consulteert van andere zorgsectoren, als inschakeling van of overdracht naar een andere zorgsector overwogen wordt. De inspectie toetst of de uitkomsten van consultaties en overleggen door de zorgverantwoordelijke of de geconsulteerde professionals zijn vastgelegd in het elektronisch cliëntdossier.

³⁶ Toezegging minister VWS gedaan in de plenaire vergadering EK, 16 januari 2018: *Handelingen, 2017-2018, nr. 14- item 3, blz. 38/ 39*: "De minister vraagt de inspectie om in haar toezicht expliciet te kijken naar de wijze waarop er keuzes worden gemaakt ten aanzien van het regime (Wzd of Wvvggz) van waaruit de verplichte (*lees ook onvrijwillige*) zorg wordt geleverd", zie <https://www.eerstekamer.nl/verslag/20180116/verslag>.

³⁷ Zie artikelen 1:1, lid 3, Wvvggz en 1, lid 6, Wzd over het schorsen resp. vervallen van de rechterlijke machtiging of zorgmachtiging. Het is mogelijk dat naast een rechterlijke machtiging op grond van de Wzd een crisismaatregel op grond van de Wvvggz wordt opgelegd.

³⁸ Zie <https://www.dwanginzorg.nl/wzd/documenten/publicaties/implementatie/wzd/diversen/schema-twee-regimes-in-een-instelling>

Toetsingskader Wet verplichte ggz

<p>3.3.3 De instelling als bedoeld in art 3.1, lid 1 Wfz of art 3.3, lid 1 Wfz zorgt ervoor dat de rechtspositie van betrokkene gewaarborgd is.</p>	<p>*Artikel 6:4, lid 3, 4 en 5 Wvggz</p>	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de rechtspositie van betrokkene die tijdelijk overgeplaatst wordt naar of geplaatst wordt in een Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC)³⁹, nageleefd wordt.
<p>3.3.4 Zorgverleners die somatische verplichte zorg verlenen op grond van de Wvggz, moeten de wet naleven.</p>	<p>*Artikel 3:2, lid 2 onder a Wvggz *Handreiking Somatische zorg in de Wvggz, Landelijk Ketenoverleg en de Bestuurlijke Ketenraad</p>	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de zorgverlener die somatische verplichte zorg verleent op grond van de Wvggz, de (informatie) verplichting die voortvloeit uit deze wet naleeft en de handreiking volgt.
<p>3.3.5 De zorgaanbieder zorgt voor naleving van de rechten van patiënten die op grond van het overgangsrecht tot 1 januari 2021 nog onder het regime van de Wet Bopz vallen.</p>	<p>*Artikel 15:1 Wvggz</p>	<ul style="list-style-type: none"> De inspectie toetst of de bepalingen uit de Wet Bopz worden toegepast ten aanzien van patiënten die in 2020 nog met een rechterlijke machtiging op grond van de Wet Bopz in een accommodatie verblijven, of met een voorwaardelijke machtiging (of met voorwaardelijk ontslag) elders wonen.

³⁹ Bedoeld is een rijksinstelling of een private instelling voor tbs-verpleging